

MONIUSZKA BEZSILNI

Stary mądry Kisiel powiedział kiedyś, że komuna zacznie pasjonującą karierę dopiero po swojej śmierci. I rzeczywiście. Życie pośmiertne nieboszczki niesławnej pamięci zdaje się o wiele bardziej intrygujące i barwne, niż jej byt realny w latach 1944-1989. Wówczas szara socparanoja stała się tępą normą, o czym w genialnej alegorii traktował „Rejs” Marka Piwowskiego. Jednak Goebbelsowskie tysiącrotnie powtórzone kłamstwo, które staje się wreszcie prawdą, wydało owoc w postaci szczególnie boleśnie doświadczanej właśnie dziś. Lepperel. Oto krwisty kawał prawdy o naszej narodowej gębie – próbującej już smakować poezji języka polskiego, ale myślącej obmierzłą prozą rodem z epoki dyktatury ciemniackiej nowomowy. Trudno się zresztą dziwić milionom ludzi, do których los fałszywie uśmiechnął się w połowie czterdziestych lat. Nie mieli nic, dostali wszystko. Wszystko czyli awans. Awans czyli bezpłatny bilet na podróż w czasie o całe pokolenia. A pół wieku później, los uśmiechnięty już teraz upiornie, wystawia im rachunek dla nich niepojęty.

Elitarna ignorancja

Gorzej, jeśli leppeerelem dotknięci są ci, którzy pełnią obowiązki elity kulturalnej. Dotyczy to zwłaszcza świata muzycznego. Przed paroma laty pewien bardzo wysoki (niski był i przysadzisty) urzędnik pełniący bez wątpienia trudne obowiązki przedstawiciela Rady Ministrów wyraził śmiałe życzenie służbowego spotkania się m.in. z nieżyjącym już wtedy wielkim polskim artystą Witoldem Lutosławskim. Nieco później szef działu kulturalnego jednego z najpoważniejszych w Polsce mediów miał zdumiewającą zaiste odwagę określić mianem niestrawnej sztuki jednego z najwspanialszych polskich twórców, formułującego kulturowy kod genetyczny narodu – Karola Szymanowskiego. W obu przypadkach chodziło o rzeczywistych i nic nas nie kosztujących polskich ambasadorów. Krzewiciele tych wartości, które o Polsce świadczą najlepiej, jak można. A z nią właśnie ludzie ci są na szerokim świecie kojarzeni.

... na zachód marsz!

Podobnie jest ze Stanisławem Skrowaczewskim czy Jerzym Semkowem, należącymi do światowej czołówki dyrygenckiej. Na pianistycznym firmamencie od ćwierćwieku błyszczy gwiazda Krystiana Zimmermana, a Piotr Anderszewski nie od dziś określany jest przez wielu krytyków i koneserów jako jeden z największych pianistów epoki. Ale ani oni, ani niekwestionowana pozycja Witolda Lutosławskiego czy Krzysztofa Pendereckiego nie zmieniają faktu, że na światowym rynku muzycznym artystów polskich jest niewiele. I będzie niewiele. Bo ci genialni rodzą się i sami instynktownie znajdują ścieżki ad parnassum. Po prostu. Rzetelnych, dobrych, znakomitych, wybitnych tworzy kultura, w której żyją, dojrzewają i rozwijają swoją osobowość. Nasza muzyczna kultura przez ostatnie niemal pół wieku narkotyzowana komunistycznym dopalaczem w postaci państwowej dotacji, okazuje się niewystarczająco stymulująca tworzenie zjawisk i wydarzeń, zapewniających tej kulturze perspektywy rozwoju. Rozwoju satysfakcjonującego nas w kontekście współtworzenia przez nią kultury światowej. Gdzie tkwią przyczyny tego szczególnego „lepperelowienia”? W systemie edukacji. Ale nie tej powszechnej edukacji muzycznej. Na nią nie ma jakiegoś specjalnego zapotrzebowania. Choć dziś, gdy konsumujemy kolejną po 966r. (!) szansę znalezienia się w strefie kultury śródziemnomorskiej, życie wymusi na nas korektę świadomości, jacy twórcy (także muzyczni) są jej dziećmi, ojcami, kreatorami, konsumentami... I że Jan

Kochanowski, Mikołaj Gomółka czy Adam Jarzębski to od kilkuset już lat obywatele i współtwórcy EuroPolandu. Taka reorientacja czeka Polaków prędzej czy później, bo nasz cywilizacyjny i kulturowy byt przez zgoła osiemset lat określała świadomość europejska. A konające przed dwustu laty Państwo Polskie bardzo spektakularnie tę europejskość zmanifestowało (fenomen Komisji Edukacji Narodowej, postępowe uniwersały kościuszkowskie, epokowe reformy Sejmu Wielkiego z unikalną na Starym Kontynencie Konstytucją Trzeciego Maja, wielkiego formatu królewski mecenat nad sztuką). Na razie naszą chlubą, definiującą wymagania i gusta Polaków, są opery Stanisława Moniuszki, kompozytora nieistniejącego na światowej mapie muzycznej. Fenomenowi Fryderyka Chopina aż nazbyt często dopatrujemy się w zdolności do asymilacji polskiej muzyki ludowej, co z artystycznego, estetycznego punktu widzenia jest rzeczą nieistotną. A na arenie międzynarodowej – kompromitującą. (Bierutowskie stwierdzenie, że genialność Chopina jest wymownym świadectwem, że twórczość naprawdę wielka wyrasta z tego co ludowe – świetnie się u nas ma). Bo nie zewnętrzny impuls w postaci ledwie zasłyszanego (a nie rzetelnie wystudiowanego!) folkloru stanowi o istocie i sile genialnej sztuki Chopina. Sztuki, której nowatorstwo, apollińska czystość przekazu i właśnie bezwzględna autonomia są obiektem nieustającego podziwu na świecie.

Bezwolny rynek edukacji

Jerzy Waldorff uważał, że naszą tragedią było to, iż w XIX wieku, kiedy na przykład na Wyspach Brytyjskich, we Francji czy w Niemczech amatorsko uprawiano w wolnych od pracy chwilach muzykę kameralną – u nas spiskowano i czyszczono broń. Nie wiem, czy to tragedia. Być może. Wiem, że to na pewno prawda. W wieku XIX los wystawił nam rachunek za polityczny kształt i anarchię I Rzeczypospolitej, której sielankę beztróska odmalowują uwielbiane przez nas utwory sceniczne Moniuszki. I dopóki będziemy Moniuszką silni, dopóki Chopin będzie mitycznym czwartym wieszczem uciemionych – dopóty nasz udział na światowych estradach i scenach będzie taki, jaki jest obecnie. Lutosławski czy Penderecki, Skrowaczewski czy Semkow, Zimmerman czy Anderszewski – polscy obywatele świata - nie zmieniają tego obrazu. Zmienić go może ewolucja edukacji zawodowych muzyków. I chodzi tu właśnie o nią! O prywatne szkoły muzyczne. O konserwatoria. Póki siłą bezwładu funkcjonuje wyłącznie państwowe szkolnictwo, na którego niepokojąco dużym obszarze leppeerel trwa i szkodliwie się mutuje - nic się nie zmieni w stanie posiadania polskiej kultury muzycznej.

W wolności sztuka

Coraz silniejsza staje się jednak potrzeba autentycznego forum nieskrępowanej wymiany myśli również w sferze nauczania profesjonalnych muzyków. W państwowym sektorze szkolnictwa są na szczęście wspaniali artyści i światli ludzie, którzy potrzebę tę odczuwają i wyrażają. Jednak fiołka najsubtelniejszych, najbardziej nawet wyrafinowanych perfum wszelako nic znaczy pogrążona w zatęchłych odmętach dziegciu. Do rozwoju na szeroką skalę prywatnej edukacji zawodowych muzyków potrzebne są prywatni sponsorzy i fundacje. I one powstają. I będą powstawać. Kultury nie zadekretuje się bowiem powołaniem i funkcjonowaniem Ministerstwa. Sztuce obce są doktrynalne okowy i regulacje. Poznając je – czeźnie i umiera. Dajmy jej pożyć – dla dobra nas wszystkich. Dziś, a zwłaszcza jutro.

Maciej Grzybowski
(Warszawa, 2002)